

Sorgina eta maisua • Gainontzekoa, kontuak dira • Nafarroa, iragana eta geroa • Hezur gabeko hilak • LIBURUAK

Infernu zehatza

Aurreko liburuez guztiz bestelakoa den eleberri bat sortu du Xabier Montoia gasteiztarak, eta Gerla Handian kokatu

Eleberria: Hezur gabeko hilak
Xabier Montoia

Susa, 1999

203 orrialde

1.900 pta. (76 libera)

Markos Zapiain

XABIER MONTOIA sortzaile ezin negonak, ohi duenez, beste ezusteko bat eman digu *Hezur gabeko hilak* honekin, aurreko liburuez guztiz bestelakoa baita, aldarteari dagokionez, egiturari, musikari, irakurlearengan eragindakoari. Oraingoz ez dirudi Gasteizko artista, obra dagoeneko oparo baten jabe bada ere, errazkeriaren eta inertziaren mende erortzeko arriskuan denik.

Oraingoan Gerla Handira eramaitu, Iparraldeko milaka gazte Frantziaren alde bizia eman zuten hartara, nahita edo beharturik. Iparraldeko herri ia guztiek gogoratzen dituzte hainbat oroitarri izugarritan gizajo haletako bakoitzaren izen-deiturak. Alta bada, soldadu euskaldun bat baino gehiago hil zuten buruzagi militar frantziarrek berek, beren aginduei muzin egiteagatik, nabari-nabaria izan arren muzina frantses ez jakiteak eragina zela. Hizkuntzen prestigioa ere gerlek erabakitzen baitute.

Montoiak tentu handiz zaindu du girotzea, ez da gudu abstraktuaz aritu, geurean oraindik eragin ikaragarria izaten jarraitzen duen gerla jakin baten gainean baizik. Hortaz, orduko mintzaira, solasgaiak eta erreferentziak islatu ahal izateko lan itzela egin behar izan du noski, baina ez zaio inolaz ere John Updike-k Tom Wolfe-ren azken eleberriari leporatzen diona agitu, hots, hainbeste datu eta informazio soziologiko ematen duela, hura irakurtzea maitasuna berrehun kiloko lagun batekin egitea bezalakoa baita, laguna goian; *Hezur gabeko hilak* hau, aitzitik, goxo

eta lasai doa aitzina, berez, kirrinkarik batere gabe, bukaera harrigarriaraino.

Eleberria funtsean frantsesen armadako bi soldaduren arteko elkarrizketa luzea duzu, Jean Etxegoien euskaldunaren eta David Mandel errusiarraren artekoa. Lubakietan, oihanean, mamu herri hutsetan dira mintzo, alemaniarak menpean hartuko omen dituen Oldar Handiaren zain aurrea, eta Oldar Handi barrengarri, trakets eta odoltsuaren ostean gero. Zigarretak etengabe pipatzen dituztela, izua, desertzioa, agintariak (biziki adeitsuak protagonistonak, puta zahar batzuk ekartzen dizkiete Gabonetan), herri xehearen inozokeria, maitasuna,

Egilea ez da gudu abstraktuaz aritu, geurean eragin ikaragarria izaten jarraitzen duen gerra jakin baten gainean baizik

Urriko Iraultza, Verdun, heriotza, dituzte mintzagai, besteak beste; baita iragana ere, eta gerla landakoa: oroz gain, andreak eta fidelotasuna.

Jean Etxegoien, apeztegian ikasi poeta gazte senperrak, bigun eta moldaerazagoa duzu Mandel baino, eskuzabalagoa: badu ideologia bat, anarkismoa; eta Catherine emaztegaia maite du. David Mandel, hamasei urte zaharragoa, Tsar-en presondegiatan edozer krudelkeria pairatua, gogoragoa da, ez du ezer barkatzen, sarkasmo etsi batek bizi du, hil berriez ere gaizki esaka dabil.

Baina lubakian ere, alemaniarren kanoi eta obusen pean, gerla ezarri izotzaren baitan, pertsonaiak eta beren arteko harremanak ez dira finkoak, bizirik dira: bada, alde batetik, soldadu taldetik Etxegoien eta Mandelen

bereizte eta bakartzeko prozesu bat, eta, bestetik, Etxegoien itsatsi egiten zaizkio Mandelen ezaugarri zenbait, eta alderantziz. Trebetasun finez lortu du Montoiak pertsonaien bilakaera azpimarratze nekagarririk gabe aditzera ematea.

Solasa setiatuz, gerla bera. Haatik, gerla idatzi duten beste askok ez bezala, Montoiak ez dio deus ere antzematen nobletik, heroikotik, ederretik, soilik nazka, triskantza, garrasia: giza harremanetan agintekeria du ezartzen, duintasuna zapuzten, norberekeria bultzatzen, gezurra eta traizioa hedatzen. Gorputzei, gainera, nekea dakarkie, zauria, kaka, oinazea (bukatu da morfina ordea), heriotza (lagunen buruak eta besoak hegan). Labur: Gurutze Gorriko lau erizain, alemanek hil berriak, gainea zamalka soldadu frantziarrek dauzkatala, larrutan doan.

Animaliei dagokienez, Noeren ontzia hondoratzen du gerlak, bestiario ezin ankerragoa margotuz: mando eta idi hanpatuak, begi-ninia ilea bezain zuri duten ardi hilak, zerri harrek erdi janak, zaldi zatituak. Hondamendiari ez diote etekina ateratzen arkakusoei, zorriek eta arratoiek baino. Infernua irudikatzen duen orduan, gerla izan du gizakiak iturri nagusi, «infernu» da *Hezur gabeko hilak*-en sartzeko giltza hitza.

Mundu-herriko politiko eta militarrek itxuraz polita daterren uda honetan hondartzan irakurtzeko liburu egokia da hau inondik ere, aise ahanzen baitaie zer den kosta lain kosta saihestu behar dena.

Izan ere, ematen du gerla garaile bakar duela: ondoren zer kontatua izango duen idazlea. Troiak izan zuen Homero, izan zuen Akiles, izan zuen Helena. Orobat, Gerla Handiak badu dagoeneko Montoia, badu Etxegoien, badu Catherine. *Hezur gabeko hilak*-ek, arras geurea bada ere, kementsu erdiesten du unibertsaltasuna sufrimendua arte bilakatzeko orduan, batez ere eleberriaren amaiera gogoangarrian.

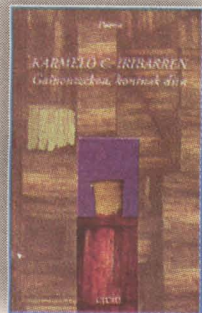
Iñaki Petxarromanek Euskal Herriaren historia abiapuntu hartu du, geroari buruzko hausnarketarako bide eginez

Historia: Nafarroa: iragana eta geroa
Iñaki Petxarroman
Txalaparta, 2000
172 orrialde
1.800 pta. (72 libera)

GAZTELAKO ERRESUMAK Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa bereganatu eta Nafarroa itsas irteerarik gabe utzi zuela 800 urte betetzen direla aitzakia hartuta, egunkari honetako kazetari Iñaki Petxarromanek gertaera historiko horren azterketa egiten du liburu honetan, baita ondorioez ere, hainbat historialariren eta politikariren iritzia bildurik horretarako.

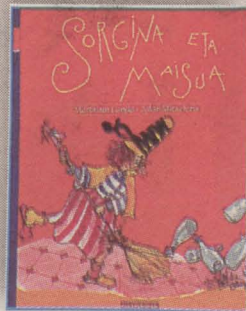
Xabier Etxartek Karmelo C. Iribarrenen olerkien antologia osatu eta itzuli du

Olerkia: Gainontzekoa, kontuak dira
Karmelo C. Iribarren
Itzultzailea: Xabier Etxart
Erein, 2000
72 orrialde
1.250 pta. (50 libera)

GAZTELANIAZ HIRU POESIA liburu plazaratu ditu orain artean Iribarrenek: *La condición urbana* (Renacimiento, 1995), *Serie B* (Renacimiento, 1998) eta *Desde el fondo de la barra* (Linea de Fuego, 1999). Hiru liburu horietako zenbait poema eta orain artean argitaratu gabe zeuden beste batzuk bildu ditu Xabier Etxart itzultzaileak. Giro urbanoz, jokoz, indarrez eta keinuz gainekza dauden poemak dira guztiak.

Irakurtzen hasi herri direnei zuzendu zaizkie Mariasun Landa eta Jokin Mitxelena

Gazte literatura: Sorgina eta Maisua
Mariasun Landa eta Jokin Mitxelena
Elkarlanean, 2000
45 orrialde
900 pta. (36 libera)

Erdipurdi sorgina eta Keraman maisua ditu protagonistak liburu honek. Lehenak, haurrak bere sorginkerietarako nahi ditu. Bigarrenak, ipuinak kontatzea maite du. Bi pertsonaia hauen arteko harremana kontatu dute Mariasun Landa idazleak eta Jokin Mitxelena marrazkilariak liburu honetan, Grimm anaien *Hansel eta Gretel* ipuina gogorazten dutela aldi berean.